

Rodna Gruda

20 let Društva Slovencev KREDARICA 1997- 2017

20th Anniversary of Slovenian Society Kredarica (1997-2017)

Objavljeno dne/Published on: 08.12.2016
Avtor članka/Article Author: Elza Ajduković

Ustanovitev in razvoj Zgodba o nastanku prvega slovenskega društva v Srbiji sega v leto 1991, ko je Slovenija postala samostojna država. To je bilo tudi leto popisa prebivalstva. Ko je pokojni Franja Mihevc, pobudnik nastanka društva, leta 1992 v Novosadskem dnevniku prebral rezultate popisa, po katerih se je v Novem Sadu za Slovence izreklo 545 ljudi, ga je ta številka navedla na razmišljanje, kdo so ti ljudje, ki so se v tistih neugodnih časih opredelili, da so Slovenci. V resnici so se namreč dogajale velike politične spremembe, skupna država je razpadala, a Slovenci, ki so ostali izven matične domovine in novonastale države Republike Slovenije, so popolnoma izgubili stik s svojimi sorodniki, saj so bile pretrgane vse povezave, onemogočeno jim je bilo potovati domov, k svojim staršem ali sorodnikom v Slovenijo, v regiji je vladala vojna in popolna blokada. Zanimalo ga je tudi, kako bi se spoznali, da bi potem skupaj lažje opozarjali na svoje težave in se povezali z uradnimi predstavniki Slovenije, ki se ukvarjajo s slovenskim izseljenstvom. Bilo je jasno, da so postali izseljenci, čeprav ni natančno vedel, kako bi se lahko imenovali: ali so izseljenci, zdomci ali kot vsi drugi celo tujci, vse mu je bilo zapleteno. Edina možnost, kar pa ni bilo preprosto, je bila viza za vstop v Slovenijo, za katero so morali enako kot vsi drugi zaprositi na takrat najbližjem Veleposlaništvu Republike Slovenije v Budimpešti. Tu so ga napotili, naj se obrne na Slovensko izseljensko matico in Mihevc jim je ob koncu leta 1993 posredoval podatek iz časopisa in razložil situacijo. Že februarja 1994 so mu na Matici odgovorili na pismo, oktobra istega leta pa ga povabili na prvi uradni sestanek v Ljubljano. Janez Rogelj, takratni sekretar v ZSIM, je sprejel Mihevca in mu dal napotke za ustanovitev društva.

Establishment and Development The establishment of the first Slovenian association in Serbia dates back to 1991 – the year Slovenia gained independence and the year of the first population census. When Franja Mihevc, the late initiator for the association's establishment, was reading The Novi Sad Daily, he stumbled upon the results of the population census and was intrigued by the number of people in Novi Sad who have identified as being Slovenian. Due to the unfavorable conditions at the time, he wondered who the people identifying as being Slovenian were. It was a time of great political changes – the common country was falling apart and the Slovenians who remained outside the borders of the newly-founded Republic of Slovenia were cut off completely from the rest of the world. They could not contact their relatives in Slovenia, nor could they visit them. The region was in the midst of war. Mihevc was interested in how he could bring these people together and make it easier for them to get in touch with their official representatives in Slovenia, i.e. the people dealing with Slovenian emigrants. Though it was clear they no longer lived in Slovenia, Mihevc had a hard time figuring out how he should refer to them: were they permanent emigrants, temporary emigrants, or perhaps even foreigners? It seemed all too complicated to him. The only option for him – not an easy one, to say the least – was to get a visa for entering Slovenia which he could get by applying at the closest Slovenian Embassy, namely in Budapest. At the Embassy, he was referred to the Slovenian Emigrant Association. At the end of 1993, he wrote to the Association, appending the data from the newspaper and elaborating on the situation. He got a reply in February 1994 and was invited to the first official meeting in October which took place in Ljubljana. Janez Rogelj, who was at the time the Secretary of the Slovenian Emigrant Association, received Mihevc and gave him advice on how to establish the Society.

Tako je po vrnitvi iz Ljubljane je začel iskati Slovence po Novem Sadu, dokler jih ni našel vsaj nekaj, ki so potem poznali še nekatere. Vsi niso hoteli javno vstopiti v novo društvo, bilo je še preveč tvegano, so rekli. Nekaj pa se jih je le opogumilo in zbral je 22 podpisov prvih članov društva, ki jih obenem smatramo tudi za ustanovitelje le-tega. Končno je bil na ustanovni skupščini društva 25. februarja 1997 uradno sprejet Sklep o ustanovitvi slovenskega društva, ki je bil pogoj za vpis v register in

13. maja istega leta je bilo pri Sekretariatu za notranje zadeve v Novem Sadu registrirano Društvo Slovencev kot društvo občanov, ki so dve leti pozneje, 1999. ime društva še dopolnili z Društvom Slovencev Kredarica.

Spretek angleških za čestitavanje Udrugičja Slovencev v Novem Sadu 25. februar 1997

Franco Mihevo
Ana Mihevo
Ivanka Mihevo
Albert Kulzar
Frano Koše
Peter Barbak
Frano Pich
Mara Pich
Frano Cero
Ljiljana Cero
Valerija Hajdu Kocoo
Jožef Hercl
Helen Hribar
Milica Podgornik
Evanke Podgornik
Ivan Zavrtnik
Albin Zavrtnik
Sibra Stakot
Valecna Volkar
Emil Volkar st.
Emil Volkar ml.

Potrebno je bilo torej veliko časa in vztrajnosti, da bi od začetne zamisli nastalo prvo slovensko društvo v Srbiji. Člani so se na začetku redno sestajali najmanj enkrat mesečno in si med seboj pomagali. Druženja so bila osebna, enostavna in pristna. Bili so težki časi, ljudje so se v društvu počutili varno, vsak dan je bilo vse težje. V politiko se niso vpletali, treba je bilo preživeti. V društvo se je začela stekati tudi humanitarna pomoč iz Slovenije in od drugod, ki je bila v času velike gospodarske krize, inflacije in embarga še kako dobrodošla.

Ves ta čas je Veleposlaništvo v Budimpešti imelo za društvo poseben posluš, takorekoč „protekcijo“, kot so rekli, saj so se takoj zavedali, da je neposredni in neizmerno vztrajni Mihevc skupaj z drugimi Slovenci iz Novega Sada s spontanim združenjem na pragu uresničitve ključnega in zgodovinskega koraka za vse Slovence v Srbiji .

Tudi Slovenska izseljenska matica, Ministrstvo RS za kulturo, za zunanje, notranje zadeve in Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu so društvu pomagali in ga usmerjali, predvsem pa omogočili, da se Slovenci izven domovine počutijo enakovredno kot Slovenci v matični domovini in zahvaljujoč temu so Slovenci tukaj dobili vse tiste pravice, ki jih imajo rojaki v Sloveniji, med drugim tudi pravico do državljanstva po rodu in pravico do izobraževanja v matični državi.

Preko poznanstev so člani društva posredovali svoje izkušnje tudi drugim Slovencem izven Novega Sada, v Zrenjaninu, Subotici, Beogradu in po drugih mestih v Srbiji in jih spodbujali k ustanovitvi društev. Leta 2001 je Slovenija uradno vzpostavila diplomatske odnose s Srbijo in odprla veleposlaništvo v Beogradu, kar je še dodatno olajšalo nastanek drugih

slovenskih društev v Srbiji. Do tega časa je Kredarica že pomagala, da slovenski potomci za potovanje v Slovenijo ne potrebujejo vize, da imajo kot Slovenci svoboden prehod na slovenski meji, da mnogi dobivajo slovensko državljanstvo in različne pomembne stvari veliko lažje rešujejo s priporočilom, da so člani slovenskega društva.

NACIONALNI SVET SLOVENSKE NARODNE MANJŠINE V SRBIJI

Leta 2009 so Slovenci neposredno s svojimi podpisi izbrali svoje predstavnike za Nacionalni svet slovenske narodne manjšine v Republiki Srbiji. Nacionalni svet tako postaja resničnost, ki je še leta nazaj bila zaradi zakonskih omejitev za manjštevlične narodne skupnosti samo želja in je od takrat krovna organizacija vsem slovenskim društvom, ki jih je zdaj že čez 15 v Srbiji, s tem pa se je misija ne samo našega društva, ampak tudi vseh drugih društev, tudi v tej smeri obrestovala, saj si takrat, ko so se ustanovljali, niti v sanjah niso predstavljali, v kaj vse so se spustili in kaj vse se bo iz tega izcimilo, najmanj pa, da bodo z okrog 5000 vpisanimi Slovenci v posebni volilni imenik slovenske narodne manjšine v Srbiji postali uradna slovenska narodna manjšina, enakovredna z vsemi drugimi znatno večjimi manjšinami v Srbiji.

DOPOLNILNI POUK SLOVENSKEGA JEZIKA, KULTURE IN TRADICIJE

Sočasno z ustanovitvijo društva 1997, takoj po vzpostavljenih stikih s Slovenijo, se je začel tudi dopolnilni pouk slovenskega jezika kot eden od glavnih ciljev za nastanek in delovanje društva, a to je negovanje in ohranjanje slovenskega jezika in kulture. Takratno Ministrstvo RS za izobraževanje, šport in kulturo ter Zavod za šolstvo Republike Slovenije sta takoj po ustaljenem programu, ki ga izvajata v drugih državah, kjer živijo Slovenci, pomagala pri učnem programu in gradivu ter usposabljanju prve učiteljice Silve Stakić. Ker je število učencev in članov zelo hitro naraščalo, sta se ji kmalu pridružili še dve učiteljici, Desanka Poslon in Angela Aranelović, učence pa so razdelili v tri starostne skupine.

Leta 2006 je društvo dobilo učiteljico iz Slovenije, ki je zaposlena v tujini - v Srbiji - preko Ministrstva RS za izobraževanje, znanost in šport in Zavoda za šolstvo Republike Slovenije, ki sofinancirata pouk in namestitve učiteljic ter učni program. Do sedaj sta bili v Kredarici Rut Zlobec v dveh in Barbara Goršič v enem mandatu, poleg Kredarice pa sta poučevali tudi pri drugih društvih v Srbiji. Vsako leto se povečuje tudi število učencev, skozi programe, ki jih izvajajo učiteljice, pa se povezujejo vrstniki iz Srbije in Slovenije, se vključujejo v poletne šole slovenskega jezika, ki jih v poletnih ali zimskih počitnicah organizirajo za vse slovenske potomce, ki živijo izven Slovenije, sodelujejo na izmenjavah med učenci.

Poučevanje slovenskega jezika, kulture in tradicije skupaj s programom poletne šole in dodatnega izobraževanja daje izredne rezultate, zahvaljujoč vzpodbujanju uradnih predstavnikov Slovenije k nadaljevanju izpobraževanja učencev v Sloveniji, pa se veliko mladih slovenskih potomcev odloča za študij v Sloveniji, kjer se dodatno krepi njihova narodna zavest, utrjuje materni jezik. Letos v Ljubljani študira že osem študentov in študentk iz Kredarice, ki so si s svojim aktivnim delovanjem v društvu in slovensko zavednostjo od le-tega pridobili priporočila za nadaljevanje izobraževanja v matični domovini, kar društvo smatra za enega največjih uspehov od nastanka do danes.

SEKCIJE DRUŠTVA

Članstvo je nenehno naraščalo in od prvih 22 se je v naslednjih štirih letih število članov povečalo na 400, v skladu s tem so poleg dopolnilnega pouka slovenskega jezika v društvu zaživele še druge dejavnosti. Leta 2000 je Katja Juršič Huzjan ustanovila najprej Mešani pevski zbor, iz katerega leta 2004 na pobudo Mirka Pavliča in sina Boruta, nastal še moški kvartet, ki pa se je zdaj že razvil v še številnejšo Moško pevsko skupino z namenom negovanja in ohranjanja slovenstva skozi glasbo in ljudske pesmi. Dirigentka zbora je mlada glasbenica slovenskega rodu Dunja Huzjan, umetniški vodja moške skupine pa je mag. Borut Pavlič, Slovenec po očetu.

Leta 2006 je Srđan Radaković ustanovil še Ansambel DS Kredarica, ki neguje slovensko narodnozabavno glasbo predvsem glasbo bratov Avsenik, radi pa zaigrajo tudi kakšno vojvodinsko. Ansambel v današnji sestavi deluje od 2008 pod vodstvom Milana Bireša.

BILTEN KREDARICA

2001. je društvo ustanovilo tudi prvo glasilo v slovenskem jeziku. Marca tega leta je izšla prva številka Biltena Kredarica, ki je bilo dolgo prvo in edino glasilo v slovenskem jeziku v Srbiji in je dragocen dokument razvoja dogodkov, ne samo v samem društvu, temveč zaznamuje tudi dogodke, ki se dogajajo okrog ali zaradi društva ali pa bili neposredno povezani s Slovenci v Srbiji in z matično domovino Slovenijo. Glasilo poleg tega beleži tudi usode ljudi iz društva v stalni rubriki Predstavljamo naše člane, avtorice Marije Lovrić, ki je zbrala preko 50 intervjujev uglednih in aktivnih članov društva in skozi njihove osebne življenjske zgodbe hkrati ponazorila pomembna dejstva iz zgodovine nastanka ali razvoja društva.

V društvu so izšle tudi dvojezične publikacije o Francetu Prešernu, Ivanu Cankarju, zbirka intervjujev, objavljenih v Biltenu, v knjigi z naslovom Čas in ljudje – Slovenci v Novem Sadu in v slovenskem jeziku Monografije ob 5. in 10. obletnici društva ter priloga k Biltenu ob 15. obletnici društva. Marija Lovrić pa je izdala tudi dve knjigi za otroke, ki so prevedene v slovenski jezik in jih rada podari najmlajšim v Srbiji ali v Sloveniji.

KLUBSKI PROSTORI

Takoimenovani klubski prostor, kjer se sestajajo članice in člani, je bil na začetku v Karadičevi ulici 2, 2001. pa so našli skromen prostor v Futoški 12. Leta 2005 so se preselili v prostore v središču mesta, v Apolo centru, kjer so še danes. Današnji predsednik Ivan Zavrtanik in njegov brat Albin sta takrat s podpisano menico svojega podjetja osebno jamčila za to. Pred kratkim so svoje prostore še razširili in pouk, knjižnica ter pisarna imajo na voljo dva prostora. Tu poleg pouka potekajo tudi druženje, pevske vaje, gostovanja, delavnice, obiski delegacij, sestanki Upravnega odbora, Delegatske skupščine, prostor pa sta dobili tudi čitalnica in bogata knjižnicaz več kot 2000 naslovi v slovenskem jeziku, literature za najmlajše do knjig za mladino in odrasle, raznih poljudnoznanstvenih in zelo bogato ilustriranih knjig o Sloveniji, njenih naravnih in kulturnozgodovinskih znamenitostih, slovenskih in tujih klasikov, revij in časopisov.

Dogajanja, ki zahtevajo večji prostor, pa pripravljajo v različnih uglednih dvoranah v Novem Sadu-Sinagoga, Kulturnem centru, Mestni hiši, Novosadski katedrali, Domu Sindikatov, Srbskem narodnem in Srbskem mladinskem gledališču, galerijah, knjižnicah itd.

CILJI IN DELOVANJE DRUŠTVA

Za Slovence v Novem Sadu je 20. obletnica ustanovitve društva pomemben ljubilej, saj so v tem času preko delovanja društva ustvarjeni naslednji cilji in naloge:

- negovanje jezika in kulture ter tradicije skozi pouk, ohranjanje glasbe, izdajanje publikacij v slovenskem jeziku
- oživljanje in ohranjanje slovenskih običajev daleč od domovine
- povezovanje z matično domovino Slovenijo in gostovanja
- približevanje in popularizacija slovenske kulture Slovincem, ki živijo v Srbiji, in spodbujanje k ustanovitvi drugih slovenskih društev v Srbiji
- popularizacija slovenske kulture in jezika vsem zainteresiranim v okolju, kjer živijo slovenski potomci
- krepitev slovenske narodne zavesti pri slovenskih potomcih, še zlasti pri mladih
- pomoč pri urejanju statusa slovenske narodne manjšine v Srbiji, enakopravnega statusa Slovencev izven matične domovine in spodbujanje nadaljevanja izobraževanja v Sloveniji
- organizacija in koordinacija dogajanj v društvu in z drugimi društvi, gostovanja, obiski visokih delegacij, delavnice, predavanja, delo s članstvom, sodelovanje z učenci in učiteljico.

Vse to društvo uresničuje skozi aktivnosti pri rednem delovanju ali pri delovanju njegovih sekcij in na prireditvah, ki so bodisi tradicionalne ali občasne, bodisi projektno nastavljene ali spontane, na njih pa sodelujejo skupine ali posamezniki domačega društva ali gostujejo slovenski rojaki iz ožje ali širše okolice, in sicer iz Srbije, BIH, Makedonije, s Hrvaške, z Madžarske, iz Italije in Slovenije. Vsakoletne tradicionalne prireditve, ki jih društvo organizira od začetka svojega delovanja, so proslave ob slovenskem kulturnem prazniku, ki ga obeležujemo 8. februarja, na dan smrti največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna, občasne ob jubilejih drugih slovenskih velikanov s področja slovenskega slovstva - Cankarja, Gregorčiča, Milčinskega, Jenka in drugih, Koncert slovenske pesmi in poezije, ki ga od leta 2003 vsako leto novembra organizirajo v Sinagogi in na njem sodelujejo pevske skupine ali posamezniki iz slovenskih društev v Srbiji, ponavadi pa gostuje tudi kdo iz Slovenije, Dneve slovenske kulture, gospodarstva in turizma od 2012, ki vsako leto trajajo več dni in se jih udeleži preko 1000 ljudi, božične maše, ki jih vodijo najvišji cerkveni dostojanstveniki v slovenskem jeziku od leta 2000 in velikonočne maše od 2005., razstave, med drugimi od leta 2004 tradicionalna bienalna, Slovenija, od kod lepote tvoje, numizmatika, dobrodelne koncerte, promocije publikacij, avdio in video materiala, filmski prispevki z raznih gostovanj v Sloveniji ali gostovanj iz Slovenije in organizacija le-teh, obiski ali predavanja visokih delegacij, parlamentarcev in predstavnikov kulture, znanosti in

izobraževanja. Vsako leto predstavniki društva ali njegovih sekcij radi sodelujejo na tradicionalni prireditvi Dobrodošli doma v Sloveniji, na vseslovenskem srečanju ali na manifestacijah, ki jih organizirajo druga društva v Srbiji in regiji, na raznih predavanjih in seminarjih. Vsega tega je bilo v dvajsetih letih obilo. Veliko je bilo tudi dela in nenazadnje lastnih sredstev, ki so ga člani društva vložili v vse to.

ZAKLJUČEK

Najpomembnejše je vse večje zanimanje za domovino pri mladih, zdaj že tretja ali četrta generacija Slovencev, ki se zavedajo slovenskegarodu in si želijo domovino svojih prednikov čimbolje spoznati, se naučiti jezika, poiskati svoje korenine, se samopotrđiti v tej smeri. Enako je z vsemi glasbenimi skupinami- sekcijami, ki negujejo slovensko glasbo, pa naj so to ljudske ali umetne pesmi, brez njih si ne moremo predstavljati slovenskega društva tukaj in na koncu in ne najmanj pomembni pa so tu sami člani društva, ki zvesto spremljajo ali pa aktivno sodelujejo na prireditvah. Brez njih ne bi bili to, kar danes smo in želimo biti tudi v prihodnje. Še kako pomembno je, da so slovenska društva pri vseh slovenskih uradnih predstavnikih v Sloveniji in Srbiji deležna velike pomoči, razumevanja in upoštevanja, kar za vse nas predstavlja tudi veliko čast.

Če bi vse to bili edini rezultati dvajsetletnega delovanja, bi lahko bili tudi z njimi še kako zadovoljni. Vendar pa je še veliko tega, česar se ne da opisati, veliko lepih spominov, čustev in na koncu občutka, da smo povezani z domovino in zaradi vsega omenjenega nismo daleč od domovine in popolnoma sami. Vse to skupaj pa povezuje vse nas v Kredarici in tudi vse Slovence v zamejstvu in po svetu.

ZAHVALA

V imenu vseh članov prvega slovenskega društva se iskreno zahvaljujemo tistim, ki so bili pionirji v društvu, vendar so nas na žalost za vedno zapustili, in sicer Franja Mihevc - pobudnik ustanovitve, Franc Cevc - prvi predsednik društva, Albert Kužner - večletni tajnik in predsednik društva in skupaj z drugimi člani tvorec mnogih projektov, Desanka Poslon in Silva Stakić - učiteljici in organizatorki mnogih kulturnih prireditev, Stanislava Ceraj Jatić - ugledna kostumografka in kreatorka oblačil pevkam in pevcem zbora, Mihajlo Vlasov - dolgoletni Miklavž, Jožef Kersnik, Franja Ploh, Ernest Pipan in mnogi drugi. Slava jim!

Zahvala tudi tistim, ki so tudi od začetka z nami in še vedno nesebično pomagajo, Ivan Zavrtnik - sedanjí predsednik in veliki podpornik društva in njegova družina, Albin Zavrtnik, Rajko Marić, nekdanji predsednik društva ter sedanjí častni konzul Republike Slovenije v Vojvodini z družino, družine Kekić, Ivaz, Mihevc-Čolović, Vindiš, Zlata Radisavljević, dolgoletna urednica Biltena Kredarica z družino, Angela Arandelović, učiteljica dop. pouka, Jožef Hertl z družino, Emil Volkar z družino, Milan Breberina, Katja Juršič Huzjan, Mirko Pavlič, Marija Lovri in mnogi drugi, ki so imeli vizijo večjo in cilj višji, kot so se ga mogoče takrat, ko so vse skupaj začeli, zavedali.

Vsem smo neizmerno hvaležni za ves trud in delo, ki so ga opravljali.

Zahvaljujemo se ntudi vsem tistim, ki so se skozi leta obstoja in razvoja društva priključili in enako srčno, po svojih močeh in zmožnostih dodatno pomagali in so še vedno aktivni pri razvoju društva: družine Veselinov, Maletin, Veriš, Ajduković, Pezdevšek in mnogi drugi.

Nazadnje in ne najmanj pomembno pa še velika zahvala vsem posameznikom ali organizacijam v Sloveniji in Srbiji, ki so imele posluš in podprle nastanek in razvoj društva, bodisi strokovno bodisi materialno, in sicer: Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, Združenje slovenska izseljenska matica, Ministrstvo RS za izobraževanje, znanost in šport in Zavod za šolstvo Republike Slovenije, Veleposlaništvo Republike Slovenije v Budimpešti in Beogradu, Nacionalni svet slovenske narodne manjšine v Srbiji in druge institucije v Vojvodini in Srbiji, mestni in pokrajinski sekretariat za kulturo, Mestna uprava Novi Sad, Kulturni center Novi Sad, Židovska občina, Baletna šola, Glasbena mladina Novi Sad in drugi.

Ponosno bi lahko zaključili, da trud ni bil zaman. Hvala!